

Un apòstol del Leica-Zen

El fotògraf Henri-Cartier Bresson va morir el passat 2 d'agost als 95 anys a Isle sur le Sorgue, a la Provença, Ell era l'únic supervivent dels fundadors de la mítica agència Magnum i, amb la seva càmera Leica, una llegenda del fotoperiodisme. "L'ull del segle", com li deien alguns, va viure i retratar multitud de conflictes des dels anys trenta fins que es retirà el 1970.

En el seu llibre homenatge a la fotografia *Images à la sauvette* (1952), Henri Cartier-Bresson arrencava amb una reveladora citació del cardenal de Retz: "No hi ha res en el món que no tingui un moment decisiu." A partir de llavors, es considerava perseguit per aquesta afortunada frase, que ha arribat a ser divisa de tot aspirant a fotoperiodista. Qui sap si a causa d'aquest encazellament misticofotogràfic, Cartier-Bresson va decidir, a partir de 1970, canviar la fotografia pel dibuix, disciplina que mai no havia descuidat. En els seus últims anys i després de nombroses i adverses crítiques als seus dibuixos, passava totes les vesprades en anònims cafès parisencs, i es limitava a mirar. Ara bé, també és cert que de tant en tant desempolsava la seva llegendària Leica per retratar algun amic especial, com ara el pintor anglès Lucian Freud.

Però, qui és Henri Cartier-Bresson, per lamentar-nos de la desaparició de l'apostolat fotoperiodístic? Nascut a Chanteloup (Normandia) el 1908, pertanyia a una família de l'alta burgesia tèxtil que li va inculcar el gust per l'art. En morir el seu pare a la Primera Guerra Mundial, va decidir estudiar art

amb el suport de la seva família, en especial del seu oncle pintor, que va exercir de "pare mític". Després, es va formar en l'estudi del pintor d'influència cubista André Lhote, amb qui va despertar el seu gust per la forma, la composició i la geometria. Aquestes inquietuds li van servir posteriorment per a la seva feina de fotògraf.

El 1931, després d'una llarga malaltia, es va interessar per la fotografia. Havia vist les instantànies de Martin Munkaçsi en di-

verses revistes il·lustrades que mostraven dinàmics nadadors, pilots de carreres i atletes.

L'any següent, Cartier-Bresson va aconseguir una Leica. Aquest tipus de càmera aportava una gran novetat al món de la fotografia. Fins llavors, els aficionats havien d'usar unes Kodak molt fàcils de manejar però que oferien un escàs control a l'hora d'enquadrar les composicions, i els periodistes, les càmeres professionals més complexes, les Speed Graphic, que utilitza-

ven llargs papers de pel·lícula que s'havien de carregar cada vegada que prenién una instantània, i que a més necessitaven, sovint, un flaix molt potent.

La Leica li permetia ser àgil i quasi invisible, a més d'aconseguir fotos de qualitat

Henri Cartier-Bresson, en un autoretrat fet quan estava presoner a Alemanya (1942).

Dues fotos de Cartier-Bresson. La de dalt, de Salerno (Itàlia, 1933) i la segona, de València (1933).

gràcies a la seva pel·lícula de 35 mm. Breton mai no es va preocupar del revelatge, perquè ell era tècnicament nefast en aquest sentit, i tampoc no va permetre que s'enquadraren les seves fotos una vegada preses –fet habitual en el fotoperiodisme–. Les indicacions que donava solien ser senzilles, destinades sobretot a mitjans de comunicació de masses i no a elitistes llibres de fotografia –aquests arribaren anys després, com a reconeixement.

D'aquesta manera, fotografiar es va convertir, per a Bresson, en una mena de caça. Només calia estar atent, contenir la respiració i disparar en el moment oportú. La composició, l'equilibri apareixien més per pòsit cultural que per voluntat de "pintar amb la càmera".

A París, tractà amb membres del grup surrealista, com Bretó, René Crevel, Max Ernst o Salvador Dalí. En un viatge pel Camerun, en què vivia de la caça, matant animals salvatges i venent la carn en mercats, va contraure febres molt altes i, malauradament, va haver de tornar a París.

Aquesta aventura li va despertar la consciència per testimoniar "amb un instrument més ràpid que el pinzell, les cicatrius del món". El 1932, viatjà a França, l'estat espanyol i Itàlia. Les seves fotografies s'exposaren a la galeria Julien Lévy de Nova York i, després, Ignacio Sánchez

Mejías i Guillermo de Torre les presentaren a l'Ateneu de Madrid.

La seva primera expedició fotogràfica va ser a Mèxic, el 1934, per realitzar un projecte etnogràfic patrocinat pel Govern d'aquest país. D'allí es va mudar a Nova York i començà a interessar-se pel cinema. El 1936, treballarà com a col·laborador del director de cinema Jean Renoir, en polèmiques pel·lícules com *La règle du jeu*. Durant la Guerra Civil espanyola, filmà un documental sobre els hospitals a la zona republicana.

Pitjor fortuna va viure, però, durant la Segona Guerra Mundial: allistat en una secció de fotografia i cinema de l'exèrcit francès, va ser capturat i traslladat a un camp de treball a Alemanya, del qual després de diversos intents va aconseguir escapar-se i passar a la resistència. El 1945 va formar part dels professionals que van fotografiar l'alliberament de París.

El 1946, un cop finalitzada la guerra i en figurar com a "desaparegut" –per la qual cosa se'l donava per mort–, se li havia organitzat una exposició "pòstuma" a Nova York, però Breton va arribar a temps al Museu d'Art Modern i encara la va poder completar.

Allí, juntament amb Robert Capa, David Seymour i Georges Rodger, fundà Magnum Photos, la primera agència cooperati-

va de fotografia. D'aquesta manera, a partir d'ara podria treballar com volgués sense dependre de cap periòdic o revista en concret. Durant els següents tres anys viatjà per tot l'Orient: la Xina, l'Índia, Birmània, el Pakistan i Indonèsia. El 1954 viatjà a l'URSS, i es convertí en el primer fotògraf admès al país després del "desplaçament", i el 1955 va ser invitat pel Museu del Louvre, de manera que va ser el primer fotògraf a exposar a les seves parets.

Poc abans de morir, encara es declarava llibertari i budista. No veia la televisió, no treballava per a publicitat i considerava tot el món, independentment de la seva edat, de "la seva generació". Del seu amor a la fotografia queda la noció budista de "la plenitud de l'instant", la concepció del temps d'una manera no lineal.

La seva fotografia no pretén demostrar res, només contar el que hi ha davant dels seus ulls. Definia el seu treball com una novel·la autèntica, per contraposar-lo, per exemple, al del seu amic Sebastiao Salgado, "libel·lista i home de tesi", que tracta de fer fotos amb ulls de sociòleg, economista o militant, i no com a simple observador: "La fotografia és l'acció immediata; capta l'instant i la seva eternitat."

Ricard Mas Peinado